

PREGLEDNI NAUČNI ČLANAK

Slobodan Vukadinović*

SISTEMATIKA GRAĐANSKOG PRAVA PROFESORA VODINELIĆA

Apstrakt: Rad analizira dosadašnji naučni doprinos prof. dr dr h.c. Vladimira V. Vodinelića i ukazuje na novine koje svojim delima, a posebno najnovijim udžbenikom – *Građansko pravo: uvod u građansko pravo i opšti deo građanskog prava (2012)*, uvodi u domaću građansko-pravnu teoriju. U fokusu rada je analiza sistematike građanskog prava koju je sačinio i primenio, sa posebnom pažnjom, na razlikovanju uvoda u građansko pravo i opšteg dela građanskog prava. Nakon poređenja sa koncepcijom, sadržinom i sistematikom primenjenim u drugim novijim udžbenicima građanskog prava, zaključuje se da je ovaj udžbenik najobuhvatniji, najpotpuniji, najobimniji i čini se najbogatiji primerima, a da se od drugih, između ostalog, razlikuje i po tome što sadrži dva udžbenika u jednom, studentu omogućava uočavanje primene građansko-pravnih normi na svakodnevne situacije i objašnjava funkcije instituta i praktični pravni značaj podela. Pored razmatranja geneze nastanka ovog dela profesora Vodinelića, kroz identifikovanje tri centralna koraka koji se uočavaju nakon analize njegovog dosadašnjeg pravnog opusa, posebna pažnja je posvećena i analizi didaktičkog doprinosa ovog istaknutog civiliste i metodama kojima približava materiju građanskog prava studentima.

Ključne reči: građansko pravo, sistematika građanskog prava, uvod u građansko pravo, opšti deo građanskog prava, civilistika.

Povod za pisanje ovog rada je objavljivanje knjige prof. dr dr h.c. Vladimira V. Vodinelića: *Građansko pravo – uvod u građansko pravo i opšti deo građanskog prava*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu i JP Službeni glasnik, Beograd 2012, 528 str.

1. AUTOR I KONCEPCIJA

Prve dve značajne vrednosti ovog udžbenika građanskog prava čitalac (posebno civilista) može sagledati već sa korice knjige. Prva je au-

* Saradnik u nastavi Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu
e-mail: slobodan.vukadinovic@pravnofakultet.rs

tor. Činjenica da je autor ovog udžbenika naš vodeći civilista priznat ne samo u regionu već i u Evropi, za kojim stoji višedecenijski plodan rad u pravnoj nauci, kao i preko stotinu objavljenih, značajnih i često citiranih naučnih radova koje odlikuje preciznost pravničkog mišljenja, jasan stil pisanja, uzorno korišćenje naučne aparature, pozivanje na aktuelnu stranu literaturu sa prepoznatljivim dominantnim osloncem na nemačku pravnu misao, najavljuje čitaocu da je na udžbeniku temeljno rađeno i da delo zavređuje posebnu pažnju da bude pročitano, kao i da se osnovano mogu očekivati dobro odmereni stavovi i valjana pravna argumentacija. Svi ovi visoki kriterijumi, koje je autor postavljao u širokoj lepezi svojih ranijih radova, dostignuti su i u ovom delu, u kome je autor otišao korak dalje, kako u pogledu sadržinskog i naučnog doprinosa tako i čineći didaktičke iskorake.

Druga vrednost koja zavređuje posebnu pažnju je naslov. Vrednost naslova nije samo konkretna formulacija kao takva, koja pokazuje konceptijsku zamisao autora o obuhvatu materije u knjizi, već naročito što ona adekvatno i dosledno izražava sistematiku i sadržinu knjige – *Građansko pravo: Uvod u građansko pravo i Opšti deo građanskog prava*. Ovakav obuhvat materije i ova sistematika jedinstveni su u domaćoj civilistici, a najavljeni su u ranijim delima ovog autora. Konceptijsku podelu na Uvod u građansko pravo i Opšti deo građanskog prava prof. dr dr h.c. Vladimir V. Vodinić je sačinio u svojoj poznatoj i često citiranoj monografiji koja se na nekoliko pravnih fakulteta koristi kao udžbenik metodologije prava i teorije privatnog prava na postdiplomskim studijama. Reč je o delu *Građansko pravo: uvodne teme* u kome profesor Vodinić teorijski obrazlaže razlikovanje Uvoda i Opšteg dela i iznosi kriterijume razgraničenja ove podele. „Razlikovanje Uvoda u građansko pravo i Opšteg dela građanskog prava leži, međutim, u prirodi stvari. Razgraničenje među njima temelji se na stvarno postojećim razlikama. 1. Uvod u građansko pravo sadrži teme koje logički ili istorijski prethode bavljenju samim građanskim pravom. Uvod je utoliko nužan (a ne fakultativan) pred – govor o građanskom pravu. Nasuprot tome, Opšti deo (a ne tek posebni delovi) bavi se već samim građanskim pravom (i to njegovim zajedničkim kategorijama). 2. Uvod u građansko pravo ne izlaže građansko pravo ili njegov deo ni na jednom stepenu apstrakcije: ni pojedine norme, ni institute, ni grane koje ga čine, ni – kao Opšti deo – zajedničke elemente. Uvod izlaže o građanskom pravu. 3. Dok Opšti deo obuhvata samo zajedničke kategorije građanskog prava, Uvod ima u vidu ono što se odnosi na građansko pravo u celini (a ne – kao Opšti deo – samo na one kategorije koje su zajedničke svim posebnim delovima), uključujući, dakle, i ono što se ne odnosi na njegov

Opšti deo. 4. Opšti deo je usmeren na građansko pravo kao pozitivno pravo i pravnodogmatske je prirode. Uvod nije.¹

Po autoru, *Uvod u građansko pravo* ili *Uvodni deo za građansko pravo* jeste u vezi sa građanskim pravom, ali nije njegov sastavni deo.² Uvod u građansko pravo je oznaka za pravne norme koje *nisu sastavni deo građanskog prava*, nego se *odnose na građansko pravo, na građanskopravne norme*, a čine ga kako norme o normama opšteg dela građanskog prava, tako i norme o normama posebnih delova.³ „Najkraće, u Uvodu u građansko pravo učimo ono što je nezavisno od promena pozitivnog građanskog prava (pravnih rešenja) u vremenu i prostoru, dok ćemo u Opštem delu građanskog prava, budući da je pozitivno građansko pravo različito u istoriji i u raznim državama, naučiti onakve zajedničke elemente kakve sadrže posebni delovi baš onog pozitivnog građanskog prava kojim se bavimo.“ [...] „pod naslovom Uvod u građansko pravo *ne* izučava se građansko pravo sâmo, tj. građanskopravne norme (koja su rešenja za građanskopravna pitanja, prava i obaveze strana, sposobnosti i svojstva lica koja učestvuju u građanskopravnim odnosima i dr.), nego se izučava o građanskom pravu (njegovom pojmu, izvorima, tumačenju, koliziji).“ [...] „pod naslovom Opšti deo građanskog prava, izučava se pak građansko pravo *samo*, i to ono što je *zajedničko* posebnim delovima građanskog prava.“⁴

Svi ostali udžbenici građanskog prava domaćih autora u svom naslovu imaju ili *uvod* ili *opšti deo*. Ovo je prvi udžbenik u našoj pravnoj literaturi koji naslovom obuhvata i jedno i drugo. Perfekcija je postignuta time što naslov adekvatno izražava sadržinu, tj. što je sadržinski obuhvaćen i Uvod u građansko pravo i Opšti deo građanskog prava, a posebno što je podelela dosledno sprovedena. Ovu koncepciju profesora Vodinelića su kasnije primenjivali i drugi autori (ne samo domaći već i u regionu – jedni citirajući, drugi preuzimajući) ali je uglavnom prilikom recepcije nisu dosledno sprovodili. Tako se u udžbenicima koji nose oznaku *Opšti deo građanskog prava* nalazi i deo materije Uvoda u građansko pravo, a u udžbenicima koji su naslovljeni *Uvod u građansko pravo* čitamo o onome što je materija Opšteg dela građanskog prava.

Autor je uspeo da na jednom mestu objedini raznoliku materiju građanskog prava i sistematično i konzistentno je izloži, nudeći pritom sopstvene odgovore na otvorena pitanja savremene civilistike, uz ukazivanje

1 Vladimir V. Vodinelić, *Građansko pravo: uvodne teme*, Nomos, Beograd 1991, str. 10.

2 Vladimir V. Vodinelić, *Građansko pravo: uvod u građansko pravo i opšti deo građanskog prava*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu i JP Službeni glasnik, Beograd 2012, str. 23.

3 Vladimir V. Vodinelić, *op. cit.*, str. 25.

4 Vladimir V. Vodinelić, *op. cit.*, str. 28.

na najnoviju uporednopravnu literaturu. U poređenju sa drugim novijim domaćim udžbenicima građanskog prava (po koncepciji, sadržini i obimu) ovaj udžbenik jeste najobuhvatniji, najpotpuniji⁵, najobimniji i čini se najbogatiji primerima.

R. Kovačević Kuštrimović i M. Lazić u svom udžbeniku naslovljenim *Uvod u građansko pravo* materiju dele na četiri sveske – sveska prva: Uvodni deo građanskog prava; sveska druga: Opšti deo građanskog prava; sveska treća: Pravni poslovi i zastupništvo; sveska četvrta: Realizacija građanskih prava (ukupno str. XV + 406).⁶

D. Nikolić u *Uvodu u sistem građanskog prava* materiju izlaže kroz sedam glava: Građansko pravo u svetu; Građansko pravo u Evropi; Građansko pravo u Srbiji; Načela građanskog prava; Sistem građanskog prava; Izvori građanskog prava; Građanskopravni odnos (ukupno str. 260).⁷

D. Popov u udžbeniku *Građansko pravo (opšti deo)* obuhvata 13 glava: (1) Naziv, sistematika i pojam građanskog prava; (2) Predmet i metod građanskog prava; (3) Izvori građanskog prava; (4) Pravni subjekti; (5) Subjektivna građanska prava i imovina; (6) Objekti građanskih prava; (7) Pravne činjenice i pravni promet; (8) Pravni poslovi; (9) Modifikacije pravnih poslova; (10) Zastupništvo; (11) Nevažnost pravnih poslova; (12) Vršenje i zaštita građanskih subjektivnih prava; (13) Ostale pravne činjenice kao izvori građanskog prava (ukupno str. XI + 342 uključujući registar pojmova).⁸

I. Babić *Uvodom u građansko pravo* obuhvata deset odeljaka: (1) Pojam, predmet, sistematika, metod i izvori građanskog prava; (2) Subjekti građanskopravnog odnosa; (3) Građanskopravni odnos; (4) Pravni poslovi; (5) Zastupanje; (6) Nevažni pravni poslovi; (7) Zloupotreba prava; (8) Dejstvo proteka vremena na građanska prava; (9) Vršenje i zaštita subjektivnih prava; (10) Sticanje i prestanak građanskih prava (ukupno str. 293).⁹

U Crnoj Gori Z. Rašović u udžbeniku *Građansko pravo: uvod* obuhvata petnaest glava: Uvodne teme; Izvori građanskog prava; Subjekti prava (pravni subjekti); Objekti prava; Subjektivna građanska prava; Prava lič-

5 O sadržini udžbenika videti odeljak 5. ovog rada.

6 Radmila Kovačević Kuštrimović i Miroslav Lazić, *Uvod u građansko pravo*, Punta, Niš 2008.

7 Dušan Nikolić, *Uvod u sistem građanskog prava*, Centar za izdavačku delatnost Pravnog fakulteta u Novom Sadu, Novi Sad 2010.

8 Danica Popov, *Građansko pravo (opšti deo)*, Centar za izdavačku delatnost Pravnog fakulteta u Novom Sadu, Novi Sad 2009.

9 Ilija Babić, *Građansko pravo, knjiga 1: uvod u građansko pravo*, JP Službeni glasnik i Fakultet za evropske pravno-političke studije Univerziteta Singidunum, Beograd, Novi Sad 2011.

nosti (lična prava); Intelektualna svojina; Imovina i pravni promet; Pravni posao; Modifikacije pravnih poslova; Nevažnost pravnih poslova; Zastupništvo; Pravne činjenice; Zastarjelost i prekluzija; Zaštita prava (ukupno str. XIII + 435 uključujući registar pojmova).¹⁰

U Republici Hrvatskoj P. Klarić i M. Vedriš u prvom delu svog udžbenika *Građansko pravo*, pod naslovom *Opći dio građanskog prava* obuhvataju sledeće: Uvod; Izvori građanskog prava; Građanskopravni odnos; Subjekti građanskopravnog odnosa; Građansko pravo u subjektivnom smislu; Objekti građanskopravnog odnosa; Pravni poslovi; Stjecanje i gubitak prava (ukupno str. 185).¹¹

2. GENEZA

Reč je o prvom izdanju udžbenika u kome je autor sublimirao svoje dosadašnje stavove i rezultate istraživanja kojima je davao doprinos nauci u svom širokom pravnom opusu, ali je sa jednakom predanošću ovde otvarao nova pitanja i dodao nove oblasti. Ukoliko pratimo genezu pojedinih pravnih pitanja o kojima je stavove izrečene ili razrađene u ovom udžbeniku autor javnosti predočavao objavljivanjem svojih članaka i monografija, onda bi se moglo reći da je udžbenik nastajao godinama, verovatno i decenijama. Nakon analize dosadašnjeg pravnog opusa profesora Vodinelića, može se govoriti o tri centralna koraka u nastanku ovog udžbenika.

Prvo, određeni delovi ovog udžbenika imaju svoju osnovu u delovima koje je profesor Vodinelić napisao u koautorskom (sa prof. dr Obrenom Stankovićem) udžbeniku *Uvod u građansko pravo*, koji je doživeo mnoga izdanja i godinama bio osnovna literatura za pripremu ispita na ovom predmetu, čiji je naziv varirao na isti način kao što se i danas različito naslovljava na domaćim pravnim fakultetima. Reč je o sledećim delovima: Pravna lica; Lična prava (prava ličnosti); Povreda i zaštita prava; Sistem građanskog prava; Predmet i metod građanskog prava; Građansko pravo u sistemu prava; Uporedno građansko pravo i istorija građanskog prava. Ovi delovi su u sadašnjem udžbeniku izmenjeni, dopunjeni, osavremenjeni i nadograđeni, tj. upoređivanjem njihovog obima i sadržine zaključuje se da su oni ne samo aktuelizovani već i značajno produbljeni, ali je vredno pomenuti da u osnovnom obliku iz koga su nastali imaju višegodišnji uspešni didaktički istorijat.

10 Zoran Rašović, *Građansko pravo: uvod*, Pravni fakultet u Podgorici, Podgorica 2009.

11 Petar Klarić i Martin Vedriš, *Građansko pravo: opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo*, Narodne novine, Zagreb 2009.

Drugo, početkom 2011. godine, autor je za potrebe nastave na Pravnom fakultetu Univerziteta Union u Beogradu objavio dve autorizovane skripte, tj. sveske. Sveska prva, naslovljena *Uvod u građansko pravo*, sadrži 139 strana, dok sveska druga, naslovljena *Opšti deo građanskog prava (Odeljak 1. Subjektivna građanska prava i obaveze)*, sadrži 102 strane. Ovi delovi su, kao i prethodno opisani, prošli svojevrsan test čitalaca služeći kao nastavni materijal studentima osnovnih studija, na osnovu čega je pisac izvršio određena preciziranja koja se mogu uočiti u sadašnjem tekstu udžbenika.

Treće, delovi udžbenika u kojima čitamo o *pravnim subjektima i pravnim činjenicama* objavljivanjem ovog udžbenika prvi put su predstavljene javnosti.

3. DIDAKTIČKI DOPRINOS

3.1. DVA UDŽBENIKA U JEDNOM UČILU

Delo po vrsti građe predstavlja udžbenik, a svojom sadržinom otkriva dva udžbenika u jednom. Ovakvu dvostruku vrednost jednog učila, autor je postigao kreativnim načinom izlaganja materije, najviše pažljivim kombinovanjem standardnog sloga i petita. Gradivo pisano standardnom veličinom sloga namenjeno je studentima osnovnih studija i svodi obim udžbenika na standarde tzv. Bolonjskog sistema. Gradivo izloženo sitnim slogom i napomene date u fusnotama omogućavaju produbljeno izučavanje i upućivanje na aktuelnu svetsku literaturu, te je namenjeno studentima različitih oblika postdiplomskih studija i diplomiranim pravnicima zainteresovanim za dublju spoznaju određenog pitanja. Objašnjenje dvostruke namene ovog učila, autor je dao u formi napomene na početnim stranicama knjige. Udžbenik sadrži 528 stranica i 637 fusnota, a ukoliko petiti čitamo jednako pažljivo kao deo pisan standardnom veličinom sloga, shvatamo da imamo još jedan udžbenik istog naziva, samo značajno većeg obima.

Osim odličnim odmeravanjem gradiva za osnovne studije, korisnim kombinovanjem bolda i kurziva, autor studentu prve godine dodatno olakšava učenje¹², pomažući mu da već pri prvom čitanju razdvoji bitno od nebitnog, odnosno (primenjeno u oblasti prava) da u činjeničnom skupu uoči pravnorelevantno.

12 O različitim tehnikama podučavanja prava koje imaju pokretačko dejstvo, te gradivo studentima čine izazovnim i interesantnim, videti: Gerald Hess i Steven Friedland, *Techniques for Teaching Law*, Carolina Academic Press, Durham 1999. Knjiga je prevedena na srpski jezik i 2005. godine objavljena u izdanju CID Podgorica.

Svaki pasus označen je brojem koji govori o nečemu novom. Prilikom pominjanja svakog pojma, autor brojem u zagradi ukazuje na pasus u knjizi u kome je taj pojam definisan i objašnjen. Na taj način je autor povezoao celokupnu materiju u sistem, pa ovaj udžbenik istovremeno predstavlja i svojevrsnu enciklopediju osnovnih instituta uvodnog i opšteg dela građanskog prava.

3.2. BOGATSTVOM PRIMERA KORAK BLIŽE STUDENTU

Dodatnu didaktičku vrednost ovog udžbenika predstavlja postignuće autora da svaki institut koji opisuje objasni primerima. Raznolikošću primera autor oslikava različite životne situacije u kojima student može da sagleda primenu građanskopravne norme, prepoznajući sebe u realnoj situaciji. Ilustrujući institute primerima iz svakodnevnog života, profesor Vodineć pomaže studentu (čitaocu ovog udžbenika) da shvati da ga građanskopravne norme prate svakog dana od jutra do večeri i celog života – od rođena pa do smrti, čak i pre rođenja, a i nakon smrti, što autor sažeto i lepo kaže: „Ukratko, i pre kolevke, a i posle groba, sve je to građansko-pravno doba.“¹³

3.3. FUNKCIJE INSTITUTA I PRAKTIČNI PRAVNI ZNAČAJ PODELA

Knjiga je pisana razumljivim i jasnim stilom, na način koji postepeno uvodi studenta u svet građanskopravnih normi i čini mu bliskom materiju građanskog prava. Udžbenik odlikuju i: sistematičnost, konzistentnost, doslednost, potpuna i celovita obrada instituta, jasno izdvajanje kriterijuma svake podele koja se objašnjava, obilje primera i naročito korisno ukazivanje na praktični pravni značaj podela i obrađivanih instituta.

Prilikom predstavljanja različitih podela, autor jasno izdvaja kriterijum podele, zatim objašnjava podelu i daje primere. Prilikom objašnjavanja instituta, autor prikazuje nazive tog instituta u pravnoj teoriji i u propisima, pri čemu ukazuje i kada se oni razlikuju, predočava međusobno suprotstavljene stavove u nauci, pri čemu daje sopstveno viđenje otvorenih pitanja i valjanu pravnu argumentaciju, a kod pitanja kod kojih se mogu pronaći jaki argumenti za različite stavove, opredeljuje se prema onom što preteže.

Posebno je dragocen doprinos autora da pravniku u nastajanju objasni funkciju svakog instituta, čime objašnjava čemu (u pravu) služi ono o čemu student uči, tj. od kakve je koristi, kada i kako se može primeniti.

13 Vladimir V. Vodineć, *op. cit.* (*supra* note 2), str. 21.

Pored isticanja funkcija, autor ide i korak dalje objašnjavajući praktični značaj onoga o čemu piše. Već prilikom prvog čitanja student može lako da uoči koju će pravnu normu moći da primeni na koju situaciju. Tako, kada objašnjava podelu pravnih poslova, autor ukazuje da je značaj svake u tome da se lakše uoči koja se pravna norma može primeniti na koju vrstu pravnog posla. Objašnjenje pravnog režima još jedna je velika korist za čitaoca ovog udžbenika.

4. NAUČNI DOPRINOS I NOVINE U DOMAĆOJ GRAĐANSKOPRAVNOJ TEORIJI

Iako se u udžbenicima, po pravilu, obrađuju i izlažu opšta mesta datog predmeta, ovaj udžbenik sadrži delove i institute o kojima ne možemo pročitati u drugim udžbenicima građanskog prava i kojima daje snažan doprinos nauci. Autor nudi pravno utemeljene stavove i sopstvene odgovore na sporna pravna pitanja, ne izbegavajući ni ona najsloženija. Time ovo delo nema samo visok kvalitet kompletnog udžbenika građanskog prava, već ima i vredan naučni karakter, čime zaslužuje posebnu pažnju pravničke javnosti.

Kada je reč o uvodu u građansko pravo, novine koje je profesor Vodiničić kroz dosadašnje naučne radove uvodio u domaću građanskopravnu teoriju (a koje su u pretežnom delu sadržane u monografiji *Građansko pravo: uvodne teme*) sadržane su i razrađene u ovom udžbeniku. To se najpre odnosi na sopstveni prikaz sistema prava u kome autor ističe *porodicu prava*¹⁴ kao sistematizacijsku jedinicu i obrazlaže zašto građansko pravo nije grana prava već porodica prava (porodica pravnih grana). Sistematično i konzistentno autor izlaže metod građanskog prava, pri čemu pored sadržine svakog od pet načela, ukazuje i na odstupanja i razloge važenja načela, odnosno izuzetka, objašnjavajući praktični značaj načela građanskopravnog metoda regulisanja, odnosno karakteristika građanskopravnih odnosa. Nakon izlaganja načela, profesor Vodiničić iznosi i obrazlaže stav da je reč o kombinaciji karakteristika, a ne o kumulaciji, pri čemu ukazuje da nigde osim u građanskom pravu ne postoji prenos prava i obaveza. Autor izlaže sve tri glavne sistematike građanskog prava, tj. pored institu-

14 Porodica prava je, po stanovištu autora, viša celina od grane prava, a niža od pravne oblasti, te poseduje one karakteristike koje međusobno povezuju nekoliko grana, a ne povezuju sve delove jedne pravne oblasti. „Porodica prava je *skup srodnih grana prava*. Građansko pravo čini porodicom prava to što su stvarno pravo, obligaciono i drugi delovi *srodniji i međusobno povezani* nego što su bliski i povezani sa drugim delovima pravnog sistema (sa krivičnim, upravnim i dr).“ – Vladimir V. Vodiničić, *op. cit.* (*supra* note 2), str. 46.

cione i pandektne (pandektističke), na kojima se uobičajeno zadržavaju drugi autori udžbenika građanskog prava, ukazuje i na (danas već iščezlu) prirodnopravnu (jusnaturalističku) sistematiku. Prilikom razmatranja intertemporalnog prava, tj. instituta retroaktivnosti, profesor Vodinelić daje sopstveno viđenje razloga zabrane retroaktivnosti, kao i podelu uslova za povratno dejstvo na opšte i posebne (kriterijume odmeravanja). Autor na poseban način prikazuje recepciju rimskog prava (najpre pokazujući tok recepcije, identifikujući činioce i obim recepcije, a potom i uticaj rimskog prava kod nas), pri čemu na sažet način vodi studente kroz osnovne karakteristike škola prava (počev od glosatora do škole ekonomske analize prava), pokazujući na taj način razvoj nauke građanskog prava.

Novine u ovom udžbeniku, kojima je dat značajan doprinos domaćoj nauci građanskog prava, odnose se na: hijerarhiju izvora građanskog prava, odnosno na razdvajanje hijerarhije važenja i hijerarhije primene; građanskopravne pojmove; građanskopravne norme; a posebno na važnu i dugo nedostajuću adekvatnu obradu građanskopravnog tumačenja, konkretizovanja i popunjavanja praznina, o kojima se tokom studija prava po pravilu nedovoljno uči, a koje su veoma značajne za praktičan rad pravника. Ovi delovi će istovremeno biti izuzetno korisni i postdiplomcima koji izučavaju metodologiju pravnih nauka.

Kada je reč o opštem delu građanskog prava, pored razgraničenja subjektivnog građanskog prava i pravne pozicije, autor pravi i razliku između prava-obaveze i prava-tereta. Podelu subjektivnih građanskih prava date su iscrpno, a naročito su zanimljive one o kojima ne čitamo u drugim udžbenicima građanskog prava. Tu na prvom mestu treba izdvojiti podelu na prosta i složena prava, od koje profesor Vodinelić polazi u analizi svakog subjektivnog građanskog prava i koju naziva osnovnom (glavnom, početnom, nultom podelom), zatim suprotstavljiva i nesuprotstavljiva prava, prava sa objektima i bezobjektna prava, prava sa subjektima i besubjektina prava (nečija i ničija prava), nečija i svačija prava (popularna) prava itd. Naučni doprinos se ogleda i u tome što o podelama o kojima čitamo kod drugih autora, profesor Vodinelić daje sopstveno viđenje sa iscrpnim valjanim obrazloženjem i objašnjenjem. To se pre svega odnosi na apsolutna i relativna prava, jer za razliku od uobičajenog razlikovanja ovih prava, profesor Vodinelić dokazuje da svako pravo deluje apsolutno, jer ga prati obaveza svih ostalih lica da ne čine ništa čime bi omeli titulara u njegovom pravu (tj. jedna jedina i jednaka obaveza svih lica). Relativno dejstvo, sa stanovišta autora, imaju ona prava, koja su osim ovakvom obavezom, praćena i još jednom drugačijom obavezom tačno određenog lica. O imovini, o kojoj i strani i domaći pravni pisci daju veoma različite stavove, autor daje sopstveno učenje: imovinu deli na opštu i posebnu. Nakon ukazivanja

na četiri značenja „imovine“ u pozitivnom pravu, autor iznosi stav da je opšta imovina (kao sveukupnost imovinskih prava i obaveza jednog lica) pojam bez funkcije, te dokazuje zašto ona predstavlja običan zbir i puko agregatno stanje, ničim i ni u kom pogledu sređeno u celinu. Suprotno tome, posebna imovina, rečima profesora Vodinelića, jeste sistem prava i obaveza pod jednim pravnim režimom. Nakon identifikacije sedam pravnovažnih razlika između opšte imovine i posebnih imovina, autor nam objašnjava međusobnu različitost posebnih imovina, daje četiri funkcije posebnih imovina i (razdvajajući nastanak imovine i nastanak lica) predočava nastanak, prenos i prestanak posebnih imovina.

Posebno je koristan doprinos autora u statusnom pravu. Iako o pravnoj sposobnosti fizičkog lica u našem pozitivnom pravu postoji pravna praznina (a u uporednom pravu nema jedinstvenih pravila), autor nam pruža detaljno učenje o pravnoj sposobnosti, rukovodeći se (u sistematici izlaganja materije) postepenošću u njenom nastajanju. Posebno je razmotrena pravna sposobnost rođenog čoveka, začetog a još nerođenog deteta (*nasciturusa*) i još nezačetog deteta (*nondum conceptus*). Poslovnu sposobnost fizičkog lica autor nam predočava sledeći sistematiku: tri statusa, tri osnovna pravila i odstupanja, a značajan doprinos autor čini i ukazivanjem na pet funkcija uređivanja poslovne sposobnosti. Iskorak je učinjen i razmatranjem životinja kao svojevrsnih (*sui generis*) objekata prava i svojevrsnih subjekata prava, uz koristan pregled istorije pravnih rešenja o životinjama i odvojene analize procesnog subjektiviteta, pravne sposobnosti i prava životinja. Autor pruža iscrpan broj podela pravnih poslova, pri čemu se posebno izdvaja podela na jednostrane, dvostrane (ugovore) i zajedničke akte. U delu udžbenika u kome podučava o neposlovnim radnjama, autor najveći doprinos daje detaljnom obradom odštetnog prava (prouzrokovanja štete) kome u postojećim udžbenicima građanskog prava nije posvećena adekvatna pažnja. Profesor Vodinelić se, prateći savremene tendencije i slučajeve u praksi poslednjeg veka, opredelio za trodeobu odštetnog prava, te izlaže odvojeno ugovornu, predugovornu i vanugovornu odgovornost. Autor daje doprinos i sopstvenim načinom izlaganja subjektivne i objektivne odgovornosti za štetu tako što uslove odgovornosti deli na opšte – zajedničke za oba sistema odgovornosti (šteta, štetna radnja i uzročna veza) i posebne – krivica (za subjektivnu odgovornost) odnosno opasna stvar i delatnost (kao najčešći uslov za objektivnu odgovornost). Objlašnjavajući vreme kao pravnu činjenicu, autor (do sada nazivana) prava ograničenog trajanja naslovljava fatalnim oročenjem, a daje i korisna razlikovanja zastarelosti i prekluzije, sa jedne strane, kao i fatalnog oročenja i prekluzije, sa druge.

5. SADRŽINA

Prethodno izložena višestruka vrednost ovog udžbenika i vredna obrada svih pitanja koja je ugledni pravni pisac logično povezao u sistem, zahteva i odgovarajući detaljniji osvrt na sadržinu ovog dela.

Može se zaključiti da je tekst organizovan prema nastavnom programu koji je profesor Vodinić sačinio i po kome, od osnivanja Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu, studenti prve godine prava izučavaju dvosemestralni predmet *Osnovi građanskog i privrednog prava*.

Knjiga se sastoji iz tri dela, od čega dva centralna i jedan prethodni – naslovljen *Pregled*, koji objašnjava okruženost građanskim pravom, sastav građanskog prava i studije građanskog prava.

Drugi deo udžbenika naslovljen *Uvod u građansko pravo* sadrži osam glava, od kojih je prva posvećena *pojmu i sistemu građanskog prava*. U njoj se najpre razmatra naziv i pojam građansko pravo i to uporednopravno, kod nas i u istoriji prava (uključujući nastanak savremenog pojma građanskog prava), a potom se autor bavi sistematikom savremenog građanskog prava: institucionom, prirodnom (jurnaturalističkom) i pandektnom (pandektističkom); da bi na kraju ove glave adekvatno prikazao promene sastava građanskog prava u XIX i XX veku, tj. grananje unutar građanskog prava, izdvajanje iz građanskog prava i odnos modernog i savremenog građanskog prava.

Naredna glava je posvećena *predmetu i metodi građanskog prava*, odnosno načelima regulisanja, pri čemu autor dosledno za svako načelo objašnjava: sadržinu načela, odstupanja i razlog važenja načela, odnosno izuzetaka. Nakon razmatranja svakog načela pojedinačno (načelo autonomije volje [slobodne inicijative, dispozicije], načelo pravne jednakosti [ravnopravnosti, koordinacije], načelo prenosivosti prava i obaveza [prometljivosti, otuđivosti i mogućnosti odricanja], načelo imovinske sankcije, načelo zaštite na privatni zahtev), autor zaključuje da je reč o kombinaciji karakteristika, a ne o kumulaciji, kao i da jedino u građanskom pravu postoji prenos prava i obaveza. Vrednost ovog dela udžbenika je i u tome što autor ukazuje i na praktični značaj karakteristika građanskog prava, objašnjavajući kojim sve licima načela građanskopravnog metoda regulisanja (odnosno karakteristike građanskog prava) služe da odrede, kvalifikuju, da li je neka norma građanskopravna, odnosno da li je neki odnos građanskopravni.

U trećoj glavi, profesor Vodinić razmatra *građansko pravo u sistemu prava*, tj. porodicu građanskog prava (grane prava kao delovi građanskog prava i građansko pravo kao porodica prava) i građansko pravo i pravne oblasti – konkretno: građansko pravo i javno i privatno pravo, građansko

pravo i građansko procesno pravo, građansko pravo i koliziono pravo (intertemporalno i interlokalno), kao i međunarodno građansko pravo, deleći ga na unifikovano međunarodno građansko pravo i neposredno međunarodno građansko pravo.

Sledeća glava udžbenika je posvećena *uporednom građanskom pravu i istoriji građanskog prava*. U njoj autor analizira najpre uporednopravni položaj srpskog građanskog prava i građanskopravne nauke (pravne krugove i osobine kontinentalno-evropskog pravnog kruga), a potom istorijske osnove srpskog građanskog prava i građanskopravne nauke (recepција rimskog prava i razvoj nauke građanskog prava).

U glavi petoj profesor Vodinelić iscrpno izlaže *izvore građanskog prava*, pri čemu svoju pažnju najpre usmerava ka nazivu i pojmu izvora građanskog prava (pojavnim oblicima normi, važenju i obaveznosti normi i širem i užem pojmu izvora prava), potom ka izvorima prava i stvaranju i primeni prava, pravnim normama o izvorima građanskog prava i krugu izvora građanskog prava. Posebna dragocenost ovog dela udžbenika jeste adekvatna obrada hijerarhije izvora građanskog prava, u kojoj profesor Vodinelić objašnjava hijerarhijsku lestvicu, a potom dve hijerarhije izvora prava: hijerarhiju važenja i hijerarhiju primene, pri čemu ukazuje da one mogu da se (i objašnjava kada se) podudaraju ili razlikuju. Idući korak dalje, autor objašnjava koliziju izvora građanskog prava (opšta i posebna koliziona pravila i neprimenljivost opštih kolizionih pravila). Centralni deo ove glave posvećen je pojedinim izvorima građanskog prava, na prvom mestu Ustavu i Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Detaljna obrada građanskih zakonika i zakona započinje objašnjenjima pojava i pojmova kodifikacije, zakonika, zakona i dekodifikacije, sledi analiza prednosti i ograničenja kodifikacije, kao i postojećih dilema u civilistici: (a) jedinstveni zakonik za opšte građansko pravo i posebna građanska prava ili više zakonika i (b) mesto opšteg u građanskom zakoniku – opšti deo zakonika ili opšti deo obligacionog prava. Nakon izlaganja o generacijama zakonika, sledi primerena obrada najuticajnijih, velikih zakonika (Opšte prusko zemaljsko pravo, Građanski zakonik Francuske, Građanski zakonik Austrije, Građanski zakonik Nemačke, Građanski zakonik Švajcarske i Zakonik o obligacijama Švajcarske), zakonika i zakona u Srbiji, kao i rada na evropskom građanskom zakoniku. Nakon običajnog prava, uzansi i običaja, čitamo o: opštim uslovima poslovanja, kolektivnim ugovorima, pravnim poslovima, sudskoj praksi i pojavnim oblicima neobavezujućih građanskopravnih normi (šta nisu izvori prava).

Šesta glava posvećena je *građanskopravnim pojmovima*: pojam i pravnotehnički pojam; jednoznačnost, širina i određenost pojma; deskriptivni i preskriptivni pojmovi; pojmovi po vrsti definicije; ukrštanje pojmova.

Građanskopravne norme su predmet glave sedme, koja obuhvata sledeće: raznovrsnost građanskopravnih normi; norme o radnjama i norme o stanjima; norme o zahtevima i norme o prigovorima; norme sa sankcijama i norme bez sankcija; pojedinačne norme i opšte norme; opšteobavezne norme i pojedinačno obavezne norme; javne norme i privatne norme i javnopravne norme i privatnopravne norme; heteronomne norme, autonomne norme i mešovite norme; dispozitivne norme, kogentne norme i mešovite norme; neprilagodljive (stroge) norme i prilagodljive norme; norme-načela, norme-pravila, norme-izuzeci i apsolutne norme; neposredno primenjive norme i posredno primenjive norme.

Logičan nastavak, oličan u glavi osmoj, posvećen je *građanskopravnom tumačenju, konkretizovanju i popunjavanju praznina*. Tu čitamo o: rešavanju građanskopravnih problema; pravnom okviru tumačenja, konkretizovanja i popunjavanja praznina; tumačenju, konkretizovanju i popunjavanju praznina građanskopravnih propisa; tumačenju, konkretizovanju i popunjavanju praznina građanskopravnih poslova.

Prepoznatljiva koncepcija sadržine *opšteg dela građanskog prava*, koju profesor Vodinić primenjuje izvodeći predavanja na predmetu Osnovi građanskog i privrednog prava na Pravnom fakultetu Univerziteta Union u Beogradu, primenjena je u pisanom obliku na narednim stranicama udžbenika. Reč je o podeli opšteg dela građanskog prava na tri osnovne celine: (1) subjektivna građanska prava i obaveze, (2) pravni subjekti i (3) pravne činjenice.

Subjektivna građanska prava i obaveze izloženi su kroz osam glava. Prva, naslovljena *Pojam građanskih prava i obaveza*, sadrži sledeće: građanskopravni odnos; subjektivno građansko pravo i građanskopravna obaveza; prava-obaveze; prava-tereti; subjektivno pravo i pravna pozicija; odnos prava i obaveza po teoriji imperativa.

Naredna glava, posvećena *vrstama građanskih prava i obaveza* omogućava čitaocu da sazna o sledećem: raznovrsnost prava i obaveza; prosta i složena prava – osnovana podela; apsolutna i relativna prava; suprotstavljiva i nesuprotstavljiva prava; prava pripadanja, vlasti, raspolaganja, traženja, učešća, preobražaja i sticanja; prava radnji i prava stanja; prava sa objektima i bezobjektna prava; prava na pravima i objekt-prava, prava raspolaganja i prava kojima se raspolaže; imovinska i neimovinska prava; prenosiva i neprenosiva prava; prava sa subjektima i besubjektina prava (nečija i ničija prava); nečija i svačija (popularna) prava; individualna i zajednička (kolektivna) prava; glavna (principalna) i zavisna (akcesorna) prava.

Treća glava, naslovljena *Prava i obaveze po granama građanskog prava*, sadrži: prava iz ugla grane prava; porodična prava; stvarna prava; obli-

gaciona prava; privredna prava; intelektualna prava; lična prava (prava ličnosti); nasledna prava.

Imovina (skupovi imovinskih prava i obaveza) predmet je glave četvrte, u kojoj su izloženi: pojam; opšta imovina; posebne imovine; funkcije posebnih imovina; nastanak, prenos i prestanak posebnih imovina. O *sticanju, prenosu i prestanku građanskih prava i obaveza* čitamo u glavi petoj, dok je šesta glava posvećena *jemstvu (garantiji) i ograničenjima građanskih prava*.

Pravno pitanje o kome je profesor Vodinić objavio i poznatu monografiju *Takozvana zloupotreba prava*¹⁵, predmet je glave sedme, naslovljene *Privid prava – tzv. zloupotreba prava*. Tu čitamo o sledećem: pojam zloupotrebe prava, norme-načela o zloupotrebi prava i konkretizovanje načela; opšta obeležja zloupotrebe prava: škođenje drugom i privid prava; posebna obeležja zloupotrebe prava: vidovi zloupotrebe prava; pravna priroda zloupotrebe prava.

Povredu i zaštitu građanskih prava autor, u glavi osmoj, izlaže studentima kroz sledeće lekcije: povreda subjektivnog prava; pravozaštitni zahtev i pravozaštitna radnja; prigovori; preventivna i reaktivna zaštita; sudska i vansudska zaštita (samozaštita), o kojima i detaljnije izlaže: sudska zaštita, vansudska zaštita (samozaštita), vrste zaštite, samozaštita kao legitimni izuzetak, opšti uslovi dopuštenosti samozaštite, posebni uslovi dopuštenosti samozaštite – vidovi samozaštite, pravne posledice samozaštite, poređenje sudske zaštite i samozaštite.

Pravnim subjektima posvećen je odeljak drugi opšteg dela građanskog prava. On započinje izlaganjem o *statusnom pravu – pravnim subjektima, njihovim pravnovažnim sposobnostima i svojstvima*. Pišući o *fizičkim licima*, autor najpre izlaže pojam fizičkog lica, zatim fizičko lice u pravnoj istoriji i modernom pravu, a pre identitetskih svojstava fizičkog lica, detaljno izlaže o pravnim sposobnostima fizičkog lica. O pravnoj sposobnosti fizičkog lica čitamo kroz sledeće celine: vrste pravne sposobnosti (opšta pravna sposobnost i posebne pravne sposobnosti; potpuna [univerzalna] i delimična [specijalna] pravna sposobnost; imovinskopravna sposobnost i ličnopravna sposobnost; aktuelna, bezuslovna, uslovna i retroaktivna imovinska sposobnost; stvarna i fiktivna pravna sposobnost), nastanak pravne sposobnosti (pitanje naslednog prava ili opšteg dela građanskog prava; postepenost u nastajanju pravne sposobnosti; čovek – rođeni čovek, začeti čovek i nezačeti čovek; pravna sposobnost rođenog deteta; pravna sposobnost začetog a još nerođenog deteta [*nasciturusa*]; pravna sposobnost još nezačetog deteta [*nondum conceptus*]), prestanak pravne sposobnosti

15 Vladimir V. Vodinić, *Takozvana zloupotreba prava*, Nomos, Beograd 1997.

(smrt, čas smrti, način utvrđivanja smrti, ličnopravna svojstva umrlog), sudsko utvrđivanje smrti, proglašenje nestalog lica za umrlo. O poslovnoj sposobnosti fizičkog lica čitamo: pojam poslovne sposobnosti, vrste poslovne sposobnosti (delimična [specijalna] i potpuna [univerzalna] poslovna sposobnost, ograničena i neograničena poslovna sposobnost, međusobni odnos), nastanak poslovne sposobnosti (postepenost u nastajanju poslovne sposobnosti; tri statusa, tri osnovna pravila i odstupanja; status poslovne nesposobnosti; status delimične i ograničene poslovne sposobnosti; status pune i neograničene poslovne sposobnosti), prestanak poslovne sposobnosti, funkcije poslovne sposobnosti (opšta funkcija; pet posebnih funkcija uređivanja poslovne sposobnosti; pet funkcija uređivanja poslovne sposobnosti maloletnika, duševnih bolesnika i zaostalih u razvoju), deliktna sposobnost fizičkog lica.

U trećem delu koji nosi naslov *Pravna lica*, autor govori o sledećim temama: pravno lice i organizacija (pravno lice kao status organizacije, organizacije sa statusom pravnog lica, pravno lice kao pravnosposobna organizacija), načelo pravne razdvojenosti i samostalnosti (sadržina načela, samostalnost u spoljnom i unutrašnjem odnosu, samostalnost organizacija koje nisu pravna lica, odstupanje od načela), funkcije pravnog lica (ostvarivanje trajnijih nadindividualnih ciljeva; olakšanje odvijanja pravnih odnosa, pogotovo pravnog prometa; obezbeđenje namirenja poverilaca [garantna funkcija]; ograničenje odgovornosti [limitna funkcija]; negativne posledice instituta pravno lice), vrste pravnih lica (udruženja i ustanove [udruženja: jednočlana i višečlana udruženja, lična i korporativna udruženja, ostale podele; ustanove: zadužbine, ostale ustanove], komercijalna i nekomercijalna pravna lica, jednosvojinska i mešovita pravna lica, privatnopravna i javnopravna pravna lica), elementi pravnog lica (opšti i posebni elementi; organizaciono jedinstvo: pravilima uređena organizacija, organi, cilj, sredstva i imovina; identitet pravnog lica: ime, sedište, državljanstvo; pravni subjektivitet – priznanje pravnog subjektiviteta: nastanak organizacije i nastanak pravnog lica, *numerus clausus* vrsta pravnih lica i sloboda izbora vrste, načini [sistemi] priznavanja pravnog subjektiviteta, prednosti i nedostaci sistema priznanja i pravna, poslovna i deliktna sposobnost: pravna sposobnost, poslovna sposobnost, prednosti i mane opšte i specijalne sposobnosti, deliktna sposobnost), učenje o pravnim licima (nastanak učenja, nastanak pojma i termina, teorije o suštini pravnog lica, pravnosistematsko mesto statusnog prava pravnih lica).

Nakon izlaganja o nespornim subjektima prava, sledi deo posvećen *životinjama*, koji detaljnije razmatra građanskopravni tretman životinja u pravnoj istoriji i modernom pravu i pravni subjektivitet životinja.

Pravne činjenice su predmet poslednjeg odeljka udžbenika. U njemu se najpre izlaže: pojam pravne činjenice, vrste pravnih činjenica (stvarne, pretpostavljene i izmišljene pravne činjenice; proste i složene; spoljne i unutrašnje; pozitivne i negativne; pravno kvalifikovane i pravno kreirane; ljudske radnje i događaji), činjenični skup, pravni osnov i način.

O *pravnim poslovima* čitamo: pravni posao – pojam; funkcije; redovan slučaj: pravni posao kao izjava volje o pravnom dejstvu; teorija volje, izjave i važenja; načini izjave volje; perfekcija pravnog posla; sastojci pravnog posla (bitni, prirodni i sporedni sastojci; modifikovanje pravnih poslova – uslov, nalog, rok). Zatim sledi izlaganje o vrstama pravnih poslova: prosti i složeni pravni poslovi; jednostrani pravni poslovi, ugovori i zajednički akti; adresovani i neadresovani pravni poslovi; pravni poslovi raspolaganja i pravni poslovi obvezivanja; teretni i dobročini pravni poslovi; kauzalni i apstraktni pravni poslovi; formalni i neformalni pravni poslovi; pravni poslovi *inter vivos* i *mortis causa*; punovažni i nepunovažni pravni poslovi (nepostojeći pravni poslovi: pojam, razlozi, pravni režim; ništavi pravni poslovi: pojam, razlozi, pravni režim, konverzija, kovalidacija; rušljivi pravni poslovi: pojam, razlozi, pravni režim, poništenje, konvalidacija; pobjojni poslovi); lični pravni poslovi i pravni poslovi putem zastupnika.

Glava treća ovog odeljka naslovljena *Zastupanje i srodne pravne ustanove* sadrži o zastupanju sledeće: pojam, funkcije, vrste (zakonsko, sudsko odnosno upravno i voljno zastupanje; zastupanje i podzastupanje; pojedinačno i suzastupanje; aktivno i pasivno zastupanje), uslovi za punovažno zastupanje i prestanak zastupanja. Nakon toga, autor piše o ustanovama srodnim zastupanju.

Neposlovnim radnjama je profesor Vodinić posvetio četvrtu glavu (odeljka o pravnim činjenicama). Tu čitamo o sledećem: popravlanje posledica neposlovnih radnji – pravo odgovornosti, prouzrokovanje štete (odštetno pravo), neosnovano obogaćenje (kondikcijsko pravo), povreda prava i opasnost povrede (negatorno pravo). Najveći deo ove glave posvećen je odštetnom pravu, u kome se detaljnije izlaže: prvobitni model odgovornosti za štetu; obligacionopravni model; subjektivna i objektivna odgovornost za štetu (subjektivna odgovornost, objektivna odgovornost, razlozi postojanja sistema i njihova pravednost, međusobni odnos dva sistema); ugovorna, predugovorna i vanugovorna odgovornost (dvodeoba i trodeoba odštetnog prava, ugovorna odgovornost, predugovorna odgovornost, vanugovorna [ili deliktna] odgovornost, jedinstveno odštetno pravo); opšti uslovi odgovornosti (šteta, štetna radnja, uzročna veza); posebni uslovi odgovornosti (krivica, opasna stvar i delatnost); vrste naknade štete; funkcije odštetnog prava; popravlanje štete van odštetnog prava.

Poslednja glava udžbenika naslovljena *Vreme* objašnjava računanje vremena i pravne institute kod kojih je vreme konstitutivna pravna činjenica: održaj; zastarelost; razlika između stvarno potrebnog vremena i propisanog vremena – priračunavanje, prekid i zasto; prekluzija i fatalno oročenje.

Objavlivanjem ovog izvanrednog udžbenika građanskog prava prof. dr dr h.c. Vladimir V. Vodinelić nastavlja svoj predani profesorski rad jednako uspešno na sva četiri polja koja treba da budu osnovni zadaci svakog univerzitetskog profesora, a koje je sam najbolje sažeto formulisao: „četiri osnovne obaveze svakog profesora: predano raditi sa studentima, dati koliko može naući, obezbediti naučni podmladak, po mogućnosti bolji od nas, i starati se o Biblioteci kao stacionarnom mozgu kuće“.¹⁶

LITERATURA

1. Ilija Babić, *Građansko pravo, knjiga 1: uvod u građansko pravo*, JP Službeni glasnik i Fakultet za evropske pravno-političke studije Univerziteta Singidunum, Beograd, Novi Sad 2011.
2. Gerald Hess i Steven Friedland, *Techniques for Teaching Law*, Carolina Academic Press, Durham 1999.
3. Petar Klarić i Martin Vedriš, *Građansko pravo: opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo*, Narodne novine, Zagreb 2009.
4. Radmila Kovačević Kuštrimović i Miroslav Lazić, *Uvod u građansko pravo*, Punta, Niš 2008.
5. Dušan Nikolić, *Uvod u sistem građanskog prava*, Centar za izdavačku delatnost Pravnog fakulteta u Novom Sadu, Novi Sad 2010.
6. Danica Popov, *Građansko pravo (opšti deo)*, Centar za izdavačku delatnost Pravnog fakulteta u Novom Sadu, Novi Sad 2009.
7. Zoran Rašović, *Građansko pravo: uvod*, Pravni fakultet u Podgorici, Podgorica 2009.
8. Vladimir V. Vodinelić, *Građansko pravo: uvodne teme*, Nomos, Beograd 1991.
9. Vladimir V. Vodinelić, *Građansko pravo: uvod u građansko pravo i opšti deo građanskog prava*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu i JP Službeni glasnik, Beograd 2012.
10. Vladimir V. Vodinelić, *Niko ne može da se poziva na svoju sramotu, Izgon nastavnika Pravnog fakulteta u Beogradu 1998–2000 – Interpretacije i kontroverze*, Hereticus, br. 2/2007.
11. Vladimir V. Vodinelić, *Takozvana zloupotreba prava*, Nomos, Beograd 1997.

16 Vladimir V. Vodinelić u pismu naslovljenom *Niko ne može da se poziva na svoju sramotu, Izgon nastavnika Pravnog fakulteta u Beogradu 1998–2000 – Interpretacije i kontroverze*, Hereticus, br. 2/2007, str. 345.

PROFESSOR VODINELIĆ'S SYSTEMATICS OF CIVIL LAW

Slobodan Vukadinović

SUMMARY

The paper analyses the scientific contribution of professor dr dr h.c. Vladimir V. Vodiničić to date and singles out the novelties he introduces to domestic theory of civil law in his works, and particularly in his latest textbook *Civil Law: An Introduction to Civil Law and the General Part of Civil Law* (2012). The paper focuses on the designed and applied systematics of civil law, giving special attention to the differentiation between the introduction to civil law and the general part of civil law. After a comparison with the concept, contents and systematics applied in other recent civil law textbooks, the conclusion is that this textbook is the most comprehensive, most complete and the most extensive one, and also seems to include most examples. It differs from other textbooks, inter alia, by in fact including two textbooks in one, thus allowing the student to identify the application of civil law norms to every-day situations, while at the same time explaining the functions of the institutes and the practical legal significance of the divisions. In addition to considering the genesis of this professor Vodiničić's work, by identifying three central steps that can be detected after analysing his legal opus so far, special attention is given to the analysis of the didactic contribution of this renown civil lawyer and the methods he uses to make civil law matters more approachable to students.

Key words: civil law, systematics of civil law, introduction to civil law, general part of civil law, civil law science.

Rad dostavljen Redakciji: 19. maja 2012. god.

Rad prihvaćen za objavljivanje: 11. juna 2012. god.